

Яриновська Катерина Тарасівна

викладач кафедри слов'янської і германської філології та перекладу

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м.Житомир, Україна

**ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ СЛУХОВИХ ВІДЧУТТІВ У
ХУДОЖНІЙ ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ІЗДРИКА**

Summary. Kateryna Yarynovska, SOUND VOCABULARY IN THE ARTISTIC WORKS OF YURIY IZDRYK. The research presents the peculiarities of Yuriy Izdryk's creative heritage in terms of the way he uses vocabulary - words to denote sounds in his poems. In addition, the morphological detection of words, their number and peculiarities of use are studied on the example of the collection of poems 'Calendar of Love'. The main features of the use of words for sensations in the works of contemporary writers are summarised and analysed.

Keywords: Yuriy Izdryk, vocabulary, sound, sound lexemes, auditory lexemes, auditory sensations.

Юрій Іздрик – інтелектуал, провокатор, митець, що не вписується у жодні рамки. Його творчість – це виклик усталеним нормам, пошук нових форм і сенсів, безкомпромісний діалог з читачем.

Народившись у Калуші в 1962 році, Іздрик пройшов шлях від інженера до одного з найяскравіших представників сучасної української літератури. Його проза – це сплав філософії, психології, еротики, урбаністичної естетики. Його поезія – це інтелектуальна гра, де слова стають символами, а образи – метафорами.

Іздрик – автор культового журналу «Четвер», який став платформою для експериментальної літератури та мистецтва. Він – творець власних літературних жанрів, таких як «психопроза» та «урбопоезія». Він – художник, музикант, есеїст, перекладач. Іздрик – це людина, яка не боїться бути собою.

Він – митець, який не боїться експериментувати. Він – письменник, який не боїться говорити правду [2].

Його твори – це дзеркало сучасного суспільства, де кожен може побачити своє відображення. Іздрік – це голос покоління, яке шукає себе у світі, що постійно змінюється.

Функціональний модус лексики на позначення звуковідчуттів сприяє відображенню звукової інформації з навколишнього середовища в тексті, відтворенню слухових відчуттів, музичних картин, акустичних звуків, звукоасоціацій та формуванню звукової картини світу.

Засоби передачі звукової картини світу в поетичних творах Юрія Іздрика досить неординарні, тому розглянемо конкретні зразки:

- *«було слово спочатку якого ніхто **не почув**»* – із вірша «grammar» [1, с. 7]. Сенсоризм «чути», виражений дієсловом у формі дійсного способу, минулого часу, чоловічого роду, однини із заперечною часткою «не». Репрезентує первинне значення лексеми «чути».

- *«от **послухай** себе ти лиш тільки себе **послухай** / «відкладаю на завтра усе, що потрібно зараз»»* – із вірша «прокрастинація» [1, с. 15]. Повторювана лексема «слухати», ужита у формі наказового способу, теперішнього часу, 2 особи однини, вжита з метою підкреслення цитати, яка вжита в другій частині фрази.

- *«від початку цієї війни/**не чути** тебе і **не бачити**»* – із вірша «окупація» [1, с. 33]. Поєднання візуального та слухового образу, представлене дієсловами «чути» та «бачити» у формах інфінітиву з заперечною часткою «не». Вживання з метою підкреслення відсутності проявів людини, зникнення.

- *«коли обітниця стає інстинктом/уже не важить що ти **чув** чи **бачив** ти/і що ти думаєш і знаєш»* – із вірша «there are now things» [1, с. 71]. Тут простежуємо нагромадження різних перцептивних та мисленневих почуттів і відчуттів: слух + зір, а також думка + знання, що стають в ряд однорідних. Сенсорні образи виражені дієсловами «чути» та «бачити» у формі дійсного

способу, минулого часу, 2 особи однини, чоловічого роду.

- *«дослухатись би до того, як нині лягли гормони»* – із вірша «first of all» [1, с. 80]. Напівметафоричний образ, що має в основі сему «слух», проте означає прислухатись, тобто звернути увагу на свої відчуття та почуття. Сенсоризм виражений дієсловом умовного способу, теперішнього часу.

- *«не чути тут ваших ораторів/ і ваших військових оркестрів»* – із вірша «арго» [1, с. 95]. Специфічна форма дієслова «чути», що закінчується на -но із заперечною часткою «не», виражає відсутність звукової ознаки. Варто також зазначити, що оратори та оркестри виступають тут як люди чи група людей, котрі видають певні звуки (приміром, промови).

- *«слухаю вангу дивлюсь мангу/решта умінь мене не хвилює»* – із вірша «федералізація» [1, с. 115]. Поєднання аудіовізуальних сенсоризмів, котрі виражені дієсловами у формі дійсного способу, теперішнього часу, 1 особи однини. Сенсоризми в цьому контексті репрезентують не перцепцію, а вміння, на чому наголошує й сам автор.

- *«від світу втекти б//...// в глухоту»* – із вірша «дифузія» [1, с. 121]. Автор підкреслює необхідність абстрагування від навколишнього середовища, а також від звуків, які воно виражає. Сенсоризм «глухота» виражений іменником у формі родового відмінка однини, жіночого роду з прийменником «в».

- *«я чую молитву/я бачу твій глянець»* – із вірша «аргентина» [1, с. 127]. Досить характерне для Юрія Іздрика поєднання звукового образу та оптичного, використане для поетичного малювання зовсім непоетичної картини: чуття молитви та глянець на обличчі у покійника. Виражені сенсоризми дієсловами у формі дійсного способу, теперішнього часу, 1 особи однини.

- *«чуєш як все воно йде до доброго?перекотиполем»* – із вірша «а то» [1, с. 155]. Тут використано звукосенсоризм для опису почуттєвої сфери, тобто не в первинному значенні – чути органами (вухами), а відчувати душею, що все скоро зміниться. Морфологічне вираження: дієслово «чути» у формі

дійсного способу, теперішнього часу, 2 особи однини.

- «*котишся по колу/ слухаєш приколи/дивишся фейсбук*» – із вірша «мило» [1, с. 156]. Вже досить типове поєднання слуху та зору, що характеризується зображенням буденності та рутини. Виражені сенсоризми дієсловами дійсного способу, теперішнього часу, 2 особи однини.

- «*чола помічено/голос почуто/ і колос росте*» – із вірша «walk&stop» [1, с. 200]. Слуховий образ репрезентований конструкцією іменник (у формі називного відмінка, однини, чоловічого роду) + дієслівною формою лексеми «почути», що закінчується на –то. Ужитий у первинному значенні.

- «*дивлюсь твої фото/нісні твої слухаю/однак не рятую ні слуху ні зору*» – із вірша «абсистенція» [1, с. 209]. Нагромадження звукових та візуальних образів, виражених спочатку дієсловами у формі дійсного способу, теперішнього часу, 1 особи однини, а потім іменниками у формі знахідного відмінка, однини, чоловічого роду з повторюваним прийменником «ні». Використання такого образу зумовлене потребою створення контрасту: за умови того, що є факт погляду й відчуття звуку немає фактичної перцепції цих модусів.

- «*і захлинаємося там де мілко/ заткано вуха очі заклеєно*» – із вірша «бита версія» [1, с. 209]. Знову маємо поєднання слуху та зору, точніше їх відсутності: заткано вуха та заклеєно очі, при цьому автор наголошує на тому, що насправді бути відірваним аудіовізуально від світу не так необхідно. Сенсоризми виражені іменниками у формі називного відмінка множини.

- «*послухай-а хочеш?*» – із вірша «літачок» [1, с. 354]. Досить нестандартна інтерпретація сенсоризма в контексті, автор спочатку використовує дієслово «послухати» у формі наказового способу, теперішнього часу, 2 особи однини, а потім різко вводить у контекст риторичне запитання «а хочеш?», маючи на увазі «чи хочеш послухати?».

- «*що слухати далі-нікому/що бачити далі - нікуди*» – із вірша «illusionist» [1, с. 387]. Інфінітивні форми сенсоризмів слуху «слухати» та зору «бачити» репрезентують реципієнтам контрастне зображення неминучості,

точки із якої немає вороття; зрозуміти це автор допомагає контекстом.

- «із втратою *голосу* – глухне *слух*//...// до інших висот *сліпоти* й *глухоти*» – із вірша «літально-летальне» [1, с. 394]. Контамінація мотивів відсутності слуху та зору та їх тісного взаємозв'язку. Сенсоризми звуку та зору виражені спочатку іменниками «голос» та «слух» у формі родового й називного відмінка однини, чоловічого роду; потім – іменниками «сліпота» і «глухота» у формах родового відмінка, однини, жіночого роду.

Отже, у збірці, яка стала матеріалом мого дослідження, було виокремлено та проаналізовано 19 сенсоризмів, що виражають звукові ознаки або їх відсутність. Досить типовим для творчості Юрія Іздрика є поєднання візуальних, тобто оптичних світовідчуттів зі звуковими. Для передачі таких відчуттів він використовує переважно прості, однокомпонентні дієслова та іменники в різних формах та значеннях.

Список використаних джерел:

1. Іздрик Юрко. Календар любові. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 425 с.
2. Яриновська Катерина. Лексичне наповнення поезій Юрія Іздрика. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра. Житомир, 2022. 121 с.